

AGNIESZKA RZEŃCA

Uniwersytet Łódzki

**DETERMINANTY KSZTAŁCENIA
NA KIERUNKU *GOSPODARKA PRZESTRZENNA*
NA WYDZIALE EKONOMICZNO-SOCJOLOGICZNYM
UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO**

„*Tworzenie się kapitału ludzkiego, (...) należy rozpatrywać w związku z systemem edukacyjnym i rozwojem gospodarczym*” [Domański 2007, s. 82]

Abstract: Determinants of Education on *Spatial Management on Socio-Economic Faculty of Lodz University.* A significant increase in the value of knowledge and the role of human capital in almost every area of life obliges to search for new and improve the existing solutions in the education system, including higher education. Intensification of legislative processes that is a consequence of international law and the dynamics of socio-economic changes, forces a review of educational policy both within a university and in individual fields of studies.

The aim of the article is to identify external and internal conditions of planning and accomplishment of the education process on *Spatial Management*. In this context, particularly important is the recognition of students' opinions concerning the programmes of studies and the accomplishment of the teaching process. The survey carried out among the students of *Spatial Management*, Faculty of Economics and Sociology, University of Lodz, allowed to assess the educational process and indicate the main expectations of the students.

Key words: Educational offer, educational policy, higher education, *Spatial Management*.

Wprowadzenie

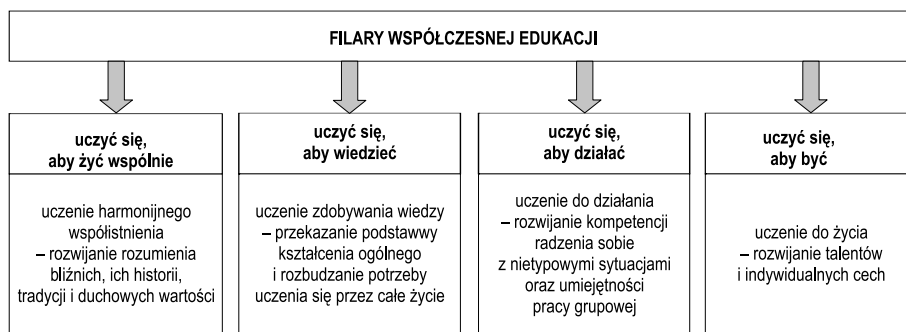
Zdecydowany wzrost wartości wiedzy i roli kapitału ludzkiego w niemal każdej dziedzinie życia obliguje do poszukiwania nowych i doskonalenia istniejących rozwiązań w systemie edukacji, w tym w szkolnictwie wyższym. Nowa *Strategia Europa 2020* [Komunikat Komisji... 2010] kontynuuje proces budowania gospodarki opartej na wiedzy, a za główne cele przyjmuje m.in. edukację. Edukacja rozumiana jako proces zdobywania wiedzy oraz kształcenie określonych cech i umiejętności, woli i charakteru [Mały słownik... 1993, s. 323] współtworzy warunki do realizacji celów gospodarki opartej na wiedzy. We współczesnym świecie szczególną wagę przypisuje się postępo-

wi technicznemu, który odgrywa decydującą rolę w tworzeniu nowego modelu wszechświata [D'Ormesson 2011, s. 84], ale też wyraźnie podkreśla się indywidualne cechy osobowości, tj. otwartość na zmiany, kreatywność, przedsiębiorczość. Obok wiedzy i umiejętności na znaczeniu zyskują kompetencje społeczne (ryc. 1).

Intensyfikacja procesów legislacyjnych będąca pochodną międzynarodowych postanowień oraz dynamiki zmian społeczno-gospodarczych wymusza rewizję polityki edukacyjnej w skali uczelni, jak i poszczególnych kierunków kształcenia. Celem opracowania jest identyfikacja uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych oraz wskazanie determinant projektowania i realizacji kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna*.

Utworzenie kierunku *Gospodarka Przestrzenna* w latach 90.¹ było oddolną inicjatywą środowisk naukowych i społeczno-gospodarczych, co z całą pewnością wówczas było innowacyjnym podejściem. Autonomia projektowania kształcenia oraz nabywane doświadczenia, w pierwszych latach, pozwoliły na wypracowanie autorskiego unikatowego i wieloobszarowego programu kształcenia. Znaczną rolę odegrała wówczas nawiązana współpraca między ośrodkami akademickimi z różnych miast. Warunki te odegrały istotną rolę w nakreśleniu idei kształcenia, na interdyscyplinarnym kierunku, jakim jest *Gospodarka Przestrzenna*, która do dziś stanowi ós budowania programów kształcenia. Znacznie później pojawiły się dopiero wytyczne dotyczące kształcenia na tym kierunku, które ustaliły ramy i wskazały podstawowe treści przygotowywanych programów. Były one jednak konsekwencją już wypracowanego przez „środowisko” stanowiska.

Intensyfikacja w ostatnich latach procesów zmian oraz nowe oczekiwania „klientów” stanowią przyczynek do dyskusji na temat uwarunkowań i determinant kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna*. W tym kontekście szczególnie cenne jest rozpoznanie opinii studentów na temat realizowanego programu kształce-

Ryc. 1. Filary współczesnej edukacji

Źródło: [Delors 1998].

¹ Pierwszy kierunek powstał na Politechnice Wrocławskiej, kolejne na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza oraz Uniwersytecie Łódzkim na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym.

nia i procesu dydaktycznego. Dlatego też przeprowadzono badania ankietowe wśród studentów kierunku *Gospodarki Przestrzennej* Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, które pozwoliły dokonać oceny procesu kształcenia i wskazać główne oczekiwania studentów.

1. Uwarunkowania polityki edukacyjnej szkół wyższych oraz procesu kształcenia

Systemowe zmiany organizacji państwa i gospodarki lat 90., umożliwiły zmiany prawne oraz organizacyjno-instytucjonalne w obszarze szkolnictwa wyższego, a gospodarka rynkowa zintensyfikowała proces „umasowienia” szkolnictwa wyższego. W efekcie polskie szkoły wyższe na początku lat 90. zaczęły nadrabiać zaległości w zakresie kształcenia wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społeczeństwa i wymaganiom gospodarki. Nastąpił rozwój rynku usług edukacyjnych oraz zmiany priorytetów polityki edukacyjnej. Nowe warunki funkcjonowania uczelni i ich otoczenia równolegle modyfikowały procesy integracji europejskiej i globalizacji. Obecnie odgrywają kluczową rolę w budowaniu Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW) oraz podnoszeniu międzynarodowej konkurencyjności europejskiego szkolnictwa wyższego, co jest impulsem do kolejnych zmian w organizacji systemu szkolnictwa wyższego, a przede wszystkim projektowania procesu kształcenia (tab. 1).

Od 1 października 2012 r. w polskich uczelniach wyższych studenci rozpoczęli kształcenie według programów kształcenia przygotowanych zgodnie z nowymi wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Dotychczasowe standardy kształcenia przestały obowiązywać, tym samym uczelnie zyskały

Tabela 1

Współczesne uwarunkowania polityki edukacyjnej szkół wyższych

Prawno-instytucjonalne	Gospodarcze	Społeczne
● Szeroka autonomia szkół wyższych w zakresie kształcenia i prowadzenia badań ● Intensyfikacja działań konstytuujących Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego ● Wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkół wyższych i uczenia się przez całe życie	● Budowanie gospodarki opartej na wiedzy ● Szerokie możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych na modernizację i rozwój szkół wyższych ● Wyraźny akcent na powiązanie kształcenia z gospodarką szczególnie w kontekście realizacji <i>Strategii Europa 2020</i>	● Szerokie możliwości kształcenia formalnego i pozaformalnego ● Umiejędzynarodowienie procesu kształcenia ● Wzrost „ceny” wiedzy ● Postępująca fala niżu demograficznego ● Promocja mobilności i jej intensyfikacja

Źródło: Opracowanie własne, zmienione, [szerzej: Rzeńca 2014, s. 127].

możliwość opracowania autorskich programów kształcenia dotychczas obowiązujących kierunków, jak i zupełnie nowych. Bezpośrednim efektem wprowadzenia ram w szkolnictwie wyższym w całej Europie ma być dynamiczna „mapa” kwalifikacji właściwych dla poziomów kształcenia (studiów I, II i III stopnia), pozwalająca zwiększyć mobilności studentów przez wybór ścieżki kształcenia na różnym poziomie w różnych krajach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego [*Autonomia programowa...* 2010].

Kolejnym etapem zmian jest wprowadzenie Europejskich Ram Kształcenia dla uczenia się przez całe życie, co wiąże się z określaniem wymagań dla uznawalności kształcenia pozaformalnego. Niniejsze zalecenie przyczynić się ma do unowocześnienia systemów kształcenia i szkoleń, do powiązania kształcenia i szkolenia z zatrudnieniem oraz do budowania mostów między uczeniem formalnym, pozaformalnym i nieformalnym, a tym samym prowadzić do walidacji efektów uczenia się przez praktyczne doświadczenia [*Zalecenie Parlamentu...* 2008]. Zgodnie z ostatnią nowelizacją *Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym*, uczelnie opracowują organizację potwierdzania efektów uczenia się, w tym: zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się oraz sposób powoływania i tryb działania komisji weryfikujących efekty uczenia się (określą to senaty uczelni)².

Szczególną rolę w procesie kształcenia przypisuje się podmiotom z otoczenia społeczno-gospodarczego, w efekcie zdecydowanie wzrasta liczba podmiotów współuczestniczących w tym procesie, oddziałujących nań zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio. W celu zacieśnienia relacji z otoczeniem wyodrębniono dwa profile kształcenia: praktyczny i akademicki. Ostatnie zmiany legislacyjne wymagają, aby wyraźnie odróżnić oba profile kształcenia. Profil praktyczny obejmuje moduły zajęć służące zdobywaniu przez studenta umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych, realizowany z założeniem, że ponad połowa programu studiów określonego w punktach ECTS obejmuje zajęcia praktyczne kształtujące te umiejętności i kompetencje, w tym umiejętności uzyskiwane na zajęciach warsztatowych, które są prowadzone przez osoby posiadające doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią. Profil ogólnoakademicki obejmuje moduły zajęć powiązane z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi, realizowany z założeniem, że ponad połowa programu studiów określonego w punktach ECTS obejmuje zajęcia służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy [*Ustawa Prawo o szkolnictwie...* 2005]. W dostosowanych programach kształcenia studiów o profilu praktycznym uwzględnić należy praktyki zawodowe łącznie w wymiarze co najmniej trzech miesięcy. Z kolei w dostosowanych programach kształcenia studiów o profilu ogólnoakademickim należy zapewnić studentom kierunku co najmniej przygotowanie do prowadzenia badań – w przypadku studiów pierwszego stopnia oraz udział w badaniach – w przypadku studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich [[---

² Na mocy art. 44 *Ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw* senaty uczelni są obowiązane podjąć uchwały w tych sprawach do 30 czerwca 2015 r.](http://www.nauka.</p></div><div data-bbox=)

gov.pl/aktualności...]. Wybór profilu kształcenia zależy od polityki uczelni czy podstawowej jednostki organizacyjnej (wydziału) oraz możliwości kadrowych.

Obok uwarunkowań prawno-instytucjonalnych i gospodarczych równie ważne dla kształtowania procesu dydaktycznego są uwarunkowania społeczne, które związane są z promocją mobilności, postępującym niżem demograficznym oraz zmianą preferencji kandydatów na studia. Rozwój kierunków zamawianych w obszarze nauk technicznych i matematyczno-przyrodniczych oraz zapotrzebowania rynku pracy na tego typu kwalifikacje spowodowały zupełną reorientację wyboru uczelni przez studentów. W konsekwencji zmieniła się struktura rynku usług edukacyjnych. Od 2010 r. studenci wybierają częściej uczelnie techniczne niż ekonomiczne czy uniwersytety. W roku akademickim 2014/2015 liczba kandydatów na uczelnie techniczne wyniosła 3,5 na 1 miejsce, podczas gdy na uniwersytety 3,1 na jedno miejsce, uczelnie ekonomiczne 2,8, pedagogiczne 1,7. Nadal niewielkim powodzeniem cieszą się Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe (1,3 kandydata na 1 miejsce) [<http://www.nauka.gov.pl/aktualności...>]. Wśród popularnych kierunków od kilku lat dominuje informatyka, prawo, finanse i rachunkowość, zarządzanie. Do grupy tej od niedawna zaliczane jest również budownictwo, mechanika i budowa maszyn, automatyka i robotyka [<http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal...>].

2. Kształcenie na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ

Kierunek studiów *Gospodarka Przestrzenna* powstał w okresie intensywnych przemian ustrojowych i społeczno-gospodarczych i był naturalną odpowiedzią na ówczesne potrzeby tworzonych struktur administracji publicznej i reaktywacji instytucji samorządu terytorialnego. Od początku podkreślano interdyscyplinarne podstawy tego kierunku oraz kształcenie od „podstaw teoretycznych i podejścia prognostycznego po normatywne postępowanie projektowe” [Zipser *et al.* 2006, s. 137]. W toku dyskusji nad standardami kształcenia i przygotowaniem studiów dwustopniowych określono sylwetkę absolwenta kierunku *Gospodarka Przestrzenna*, który powinien być przygotowany do roli:

- naukowca i eksperta, umiejącego m.in. analizować współczesne zjawiska i trendy w szerokim kontekście geograficznym;
- projektanta i wizjonera, przygotowującego nie tylko lokalne plany ale także zdolnego do formułowania wizji rozwoju pokazującego nowe możliwości miast i regionów oraz nowe ich powiązania w aspekcie całej sieci osadniczej państwa;
- doradcy politycznego i mediatora, łączącego dążenia społeczne z wymaganiami zrównoważonego rozwoju i potrafiącego współpracować z lokalną społecznością;
- zarządcy menedżera obszarów zurbanizowanych umiejącego wykonywać i wdrażać lokalne strategie rozwoju operujące bogatym instrumentarium i we współpracy europejskiej [*ibidem*, s. 139].

Mimo zniesienia standardów i wprowadzenia Krajowych Ram Kwalifikacji opisana sylwetka absolwenta nadal jest aktualna, bowiem istotą gospodarki przestrzennej jest stwarzanie szans trwałego, optymalnego rozwoju jednostki terytorialnej oraz zapewnienie racjonalnego wykorzystania zasobów w przestrzeni [Gaczek 2003, s. 10-11]. Odwołuje się do niej również aktualny program kształcenia realizowany na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym. Program ten o profilu akademickim zarówno na I, jak i II stopniu ma konstrukcję modułową (mi.in. moduł *Uwarunkowania Gospodarki Przestrzennej, Przestrzeń i jej zagospodarowanie, Miasto i Region, Zarządzanie i strategie rozwoju*). Wśród kluczowych modułów nastawionych na rozszerzanie i pogłębianie wcześniej zdobytej wiedzy i umiejętności możemy wskazać ćwiczenia terenowe i przedmioty monograficzne (wybierane według zainteresowań studenta) realizowane zarówno na studiach I, jak i II stopnia oraz specjalności (studia I stopnia). Zarówno na studiach I, jak i II stopnia odbywają się seminaria, kończące się obroną pracy licencjackiej lub magisterskiej.

Ponad 40% pkt ECTS student można uzyskać wybierając zajęcia odpowiadające własnym zainteresowaniom. Większość zajęć zarówno pod względem liczby godzin, jak i możliwych do uzyskania pkt ECTS ma charakter aktywny (ćwiczenia, ćwiczenia konwersatoryjne, ćwiczenia symulacyjne, ćwiczenia informatyczne) i nastawiona jest na bezpośrednią interakcję student-nauczyciel.

W celu oceny realizowanego programu kształcenia, w tym praktyk zawodowych, identyfikacji mocnych i słabych procesu dydaktycznego oraz perspektyw zawodowych przeprowadzono badania ankietowe wśród studentów III roku studiów I stopnia (89 studentów – 79,5% ogółu studentów tego roku) oraz studentów II roku studiów II stopnia (68 studentów – 79,1% tego roku)³. Ponad połowa studentów studiów II stopnia (62%) to studenci kontynuujący naukę na tym samym kierunku.

Tabela 2

Wybrane rodzaje zajęć na kierunku *Gospodarka Przestrzenna*
na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ

Cecha	Studia I stopnia			Studia II stopnia		
	Suma godzin	Suma pkt. ECTS	Udział % pkt. ECTS	Suma godzin	Suma pkt. ECTS	Udział % pkt. ECTS
Zajęcia o charakterze wybieralnym	870	81	43,5	450	60	48,8
Zajęcia o charakterze aktywnym	1155	101	54,3	675	80	65,0
Łączna liczba godzin i pkt ECTS	2175	186	100,0	1035	123	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [Program Kształcenia dla kierunku *Gospodarka Przestrzenna* na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ].

³ Badania na podstawie sformalizowanego wywiadu kwestionariuszowego, zrealizowano w maju 2014 r. Prezentowane wyniki stanowią niewielki fragment I etapu badań monitoringu kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ realizowanych pod opieką naukową dr A. Rzeńcy.

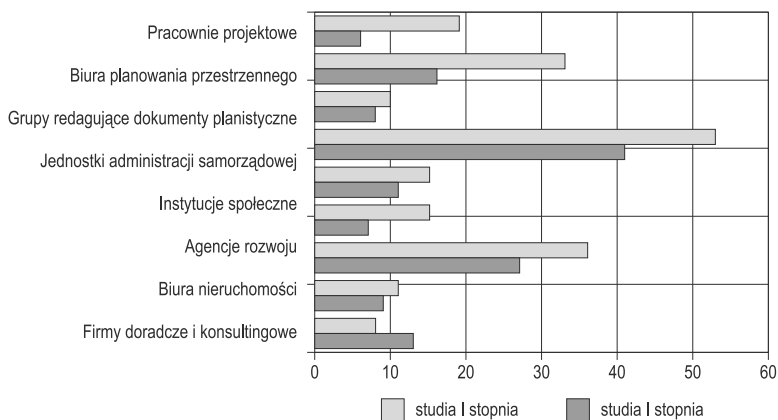
Blisko 90% ankietowanych na studiach I stopnia (87,5%) i ponad 90% na studiach II stopnia wysoko oceniło kadre zaangażowaną w proces dydaktyczny. Najwyższe oceny (bardzo dobre i dobre) przydzielone przez największą grupę respondentów (ponad 80%) studentów otrzymały zajęcia realizowane na studiach I stopnia, tj. *Geograficzne Systemy Informacji Przestrzennej* i *Strategie rozwoju* oraz ćwiczenia terenowe. Cechą tych zajęć jest ich charakter aktywny i wybitnie praktyczny oraz zwiększona liczba godzin w stosunku do innych przedmiotów. Blisko 1/3 studentów I stopnia niestety negatywnie oceniła wykłady w języku obcym. Głównych powodów takiej oceny należy upatrywać w formie zajęć (wykład) oraz korzystaniu studentów *Gospodarki Przestrzennej* z ogólnej, „wydziałowej” oferty. W efekcie tematyka zajęć nie zawsze pokrywa się z zainteresowaniami studentów.

Mimo generalnie wysokiej oceny programu kształcenia i prowadzonych zajęć zarówno na studiach I, jak i II stopnia, za niewystarczający studenci wskazali udział zajęć praktycznych. Zdecydowanie częściej taką opinię wyrażali studenci II stopnia. Oczekiwania studentów świadczą o konkretnych potrzebach zawodowych, a więc konieczności „uzawodowienia” kształcenia co na kierunku o profilu akademickim wydaje się szczególnie trudne, zwłaszcza na studiach II stopnia, gdyż nacisk kładziony jest na kształcenie naukowe i badawcze.

Uwzględnienie w programach kształcenia kompetencji społecznych jest nowym podejściem do konstruowania programów kształcenia i podkreśla rolę kompetencji miękkich. Przeprowadzone badania wykazały jednoznacznie pozytywną ocenę w tym zakresie, zarówno studentów I, jak i II stopnia. Wysoko zostały ocenione nabyte umiejętności komunikacji (66% – I stopień, 65% – II stopień), umiejętności pracy w zespole (54%, 52%) oraz umiejętności podejmowania decyzji (55%, 58%).

Blisko 40% studentów bardzo wysoko ocenia praktyki zawodowe i ich efekty, szczególnie w kwestii rozwijania własnych zainteresowań oraz nabytych umiejętności, które są przydatne i mogą być wykorzystane w przyszłej pracy. Wybór miejsca praktyk zawodowych wyraźnie określa preferencje zawodowe studentów (ryc. 2). Wśród najczęściej wskazywanych podmiotów dominują jednostki administracji samorządowej, które wybiera ponad połowa studentów (69 ze 112 studentów). Największą popularnością cieszą się wydziały/komórki urzędów związane z planowaniem przestrzennym, procesami inwestycyjnymi, promocją i marketingiem oraz ochroną środowiska. Zdecydowanie rzadziej wybierane są biura nieruchomości (14), pracownie planistyczne i geodezyjne (11) czy podmioty gospodarki komunalnej (8). Sporadycznie zdarzają się firmy z branży energetyki odnawialnej czy inne instytucje publiczne np. urząd statystyczny.

Ankietowani jako zaletę kierunku *Gospodarka Przestrzenna* wskazują zróżnicowanie zagadnień z różnych dziedzin, co pozwala na rozwój w różnych obszarach oraz szeroki wachlarz możliwości pracy. Oczekiwania studentów wobec miejsc pracy w przypadku studentów I stopnia są konsekwencją odbywanych praktyk zawodowych. Charakterystyczne jest, że studenci studiów I stopnia częściej są skłonni do

Ryc. 2. Oczekiwane miejsca pracy studentów kierunku *Gospodarka Przestrzenna*
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

deklarowania pracy w swoim zawodzie (ponad 40%) lub prowadzenia własnej działalności (ponad 20%). Po studiach II stopnia, w którym wyraźnie ujawnia się profil akademicki zaledwie 1/3 studentów wiąże swoją przyszłość z pracą we własnym zawodzie.

Przeprowadzone badania wskazują, że:

1. Najmocniejszą stroną kierunku jest zróżnicowana i ciekawa problematyka programu kształcenia, profesjonalizm kadry dydaktycznej oraz atrakcyjna i bezpłatna forma ćwiczeń terenowych.
2. Atutem jest działalność przy kierunku Studenckiego Koła Naukowego „SPATIUM”, które jest rozpoznawalne w przestrzeni Uczelni oraz miasta i regionu. Za aktywność naukową i organizacyjną Koło, jak i jego członkowie byli wielokrotnie nagradzani.
3. Najbardziej pożądanymi zmianami w celu poprawy kształcenia na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* jest: zwiększenie liczba godzin zajęć praktycznych (44%), szczególnie z wykorzystaniem komputerów i najnowszego oprogramowania (28%) oraz uelastycznienie i doskonalenie planów zajęć (16%).

Mimo pozytywnej oceny przez studentów studiujących *Gospodarkę Przestrzenną* przyszłość tego kierunku nie jest oczywista w kontekście rosnącej konkurencji między uczelniami czy samymi kierunkami kształcenia oraz niżu demograficznego. Obecnie w Łodzi funkcjonują trzy *Gospodarki Przestrzenne* – dwie na Uniwersytecie Łódzkim i jedna na Politechnice Łódzkiej. Niezależnie od lokalnej konkurencji corocznie uruchamiane są 4 grupy na studiach I stopnia oraz 3-4 grupy na studiach II stopnia⁴.

⁴ Niestety od 2013 r. z powodu zbyt małej liczby kandydatów nie są jednak uruchamiane studia niestacjonarne.

Zakończenie

Wyzwaniem dla projektowania kształcenia jest integracja oczekiwań studentów, wymagań prawno-organizacyjnych oraz gospodarki. Raport o stanie szkolnictwa wyższego w Polsce [Dąbrowa-Szeffler, Jabłeczka 2007] wyraźnie wskazuje na potrzebę odpowiedzi ze strony uczelni na procesy gospodarcze i społeczne. W efekcie mówimy o odejściu od akademickości i włączeniu praktyków, przedstawicieli sektora prywatnego oraz publicznego w proces dydaktyczny. W tym kontekście kształcenie o profilu praktycznym oznacza konkretną orientację na potrzeby pracodawców i ściśle zintegrowanie z lokalnym i regionalnym rynkiem pracy. Odrębnym problemem jest adaptacja i wykorzystanie powiązań z gospodarką na rzecz skutecznego kształcenia oraz przygotowania i wyposażenia absolwentów w niezbędną wiedzę i umiejętności. Zgłaszane przez studentów oczekiwania wobec zajęć o charakterze praktycznym wskazują, że konieczne jest wyraźne rozróżnienie profilu akademickiego od praktycznego. Konkurencja powoduje, że w sposób naturalny zanikają granice między kierunkami kształcenia, zatem zasadne wydaje się wyraźne podkreślenie specyfiki kierunku *Gospodarka Przestrzenna* zarówno na profilu akademickim, jak i praktycznym.

Ważnym elementem procesu dydaktycznego na kierunku *Gospodarka Przestrzenna* będzie ustalenie **wymogów** i warunków potwierdzania kwalifikacji uzyskanych w trybie kształcenia pozaformalnego. Należy niejako indywidualnie zaprojektować kształcenie dla studentów potwierdzających i uzupełniających swoje kwalifikacje.

Masowość studiowania oraz brak selekcji powoduje, że studenci nie są „jednorodni”. W nowym systemie edukacyjnym będą jeszcze większe dysproporcje, bowiem w 2015 r. pierwsza grupa uczniów szkół ponadgimnazjalnych zdaje „nowe matury” – ucząc się w nowym systemie wybitnie ukierunkowanych i profilowanych klas. Od uczelni będzie zależało czy zawęzi oczekiwania wobec absolwentów czy nadal wszyscy chętni będą przyjmowani, czy też będzie oferowała zajęcia wyrównujące poziom.

Postępująca biurokracja procesu kształcenia w imię podnoszenia jakości kształcenia i wymagania formalno-organizacyjne często przysłaniają meritum procesu kształcenia. W środowisku akademickim podnoszone są głosy sprzeciwu: „Uczelnie zamiast być podmiotem i instrumentem rozwoju, stają się raczej przedmiotem zabiegów organizacyjno-biurokratycznych” [Piekarski, Urbaniak-Zajac 2010, s. 9]. W efekcie na rynku usług edukacyjnych występuje wyraźna asymetria informacji dotycząca specyfiki programu kształcenia oraz oceny jakości usług edukacyjnych.

Literatura

Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego, 2010, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.

- Dąbrowa-Szeffler M., Jabłecka J., 2007, *OECD Country Background Raport for Poland*. Warszawa.
- Delors J. (red.), 1998, *Edukacja – jest w niej ukryty skarb*. Wyd. UNESCO, Warszawa.
- Domański Cz., 2007, *Gospodarka przestrzenna. Podstawy teoretyczne*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- D'Ormesson J., 2011, *Traktat o szczęściu*. Wyd. Znak, Kraków.
- Gaczek W. M., 2003, *Zarządzanie w gospodarce przestrzennej*. Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Poznań.
- Komunikat Komisji EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela, 3.3.2010 KOM(2010) 2020 wersja ostateczna http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf.
- Mały słownik języka polskiego*, 1993, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Piekarski A., Urbaniak-Zajac D., 2010, *Innowacje w edukacji akademickiej. Szkolnictwo wyższe w procesie zmian*. Wyd. UŁ, Łódź.
- Program Kształcenia dla kierunku Gospodarka Przestrzenna na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego*.
- Rzeńca A., 2014, *Determinanty polityki edukacyjnej szkół wyższych. Przykład szkół wyższych regionu łódzkiego, Barometr regionalny, Analizy i Prognozy*, t. 12, nr 2 http://br.wszia.edu.pl/zeszyty/36_12_2_2014.html.
- Ustawa z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym*, Dz.U. 2005 nr 164 poz. 1365 z późn. zm.
- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/C 111/01/WE z 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (Tekst mający znaczenie dla EOG)*, <http://www.edunews.pl/images/pdf/erk.pdf>.
- Zipser T., Mironowicz I., Kudłacz T., 2006, *Stanowisko uczelni wyższych w sprawie standardów kształcenia na kierunku Gospodarka Przestrzenna zaproponowanych przez MEN*, [w:] *Teoria i praktyka w zakresie kształcenia kadr dla Gospodarki Przestrzennej*, T. Kudłacz (red.). Warszawa.
- http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2014_11/20da0e61fcff8ce76f12caabdc6f4263.pdf.
- <http://www.nauka.gov.pl/aktualnosci-ministerstwo/maturzysci-stawiaja-na-uczelnie-techniczne.html>.
- http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2014_11/aebcaeb2b7989d4b1172a740e111f6ab.pdf.